Magiczny Kraków

Diagnoza obszaru sztuki w Krakowie

2021-12-23

Tworzenie jak największej liczby miejsc umożliwiających kontakt ze sztuką – zwłaszcza współczesną, wspieranie rozwoju profesjonalnej krytyki sztuki, potrzeba pielęgnowania i opieki nad dziedzictwem i spuścizną po krakowskich artystach, wsparcie dla początkujących artystów – to niektóre z postulatów przygotowanej na zlecenie miasta „Diagnozy obszaru sztuki w Krakowie". Między innymi do tych kwestii powinien odnieść się powstający krakowski „Program dla sztuki".

W Krakowie żyje i tworzy bardzo duża grupa zawodowych artystów reprezentujących rozmaite dziedziny sztuki, a jednocześnie miasto dysponuje ogromnym potencjałem dla dalszego rozwoju sektora sztuk wizualnych. Krzyżują się tu działania ważnych, niejednokrotnie unikalnych i rozpoznawalnych w skali kraju instytucji wystawienniczych – poza narodowymi galeriami i muzeami, takimi jak: Zamek Królewski na Wawelu – Państwowe Zbiory Sztuki, Muzeum Narodowe, Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha, Międzynarodowe Centrum Kultury, to przede wszystkim: Muzeum Sztuki Nowoczesnej MOCAK, Galeria Sztuki Współczesnej „Bunkier Sztuki", nowo otwarte przestrzenie Muzeum Fotografii w Krakowie MuFo, Nowohuckie Centrum Kultury i Ośrodek Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora „Cricoteka".

Dla rozwoju sztuk wizualnych ważne są także uczelnie artystyczne, w tym najstarsza w Polsce uczelnia artystyczna Akademia Sztuk Pięknych (założona w 1818 r.), ale także oddolne inicjatywy kolektywów twórczych, od lat prężnie i konsekwentnie działających organizacji i galerii sztuki, inicjatywy artystów, którzy to miasto wybrali do życia oraz pracy twórczej i wreszcie krytyków i miłośników sztuki – tej dawnej i współczesnej, w jej rozmaitych formach i odmianach.

Miasto wspiera rozwój sztuki

Wszystkie wymienione grupy współtworzą ekosystem sztuk wizualnych Krakowa. Ich działalność sprzyja kontaktom krajowym i międzynarodowym miasta, a także ma wpływ na budowanie środowiska twórczego służącego eksperymentowaniu. Związane z obszarem sztuk wizualnych tradycje mają przełożenie na wizerunek i rozwój miasta w nowych dziedzinach sztuk plastycznych, cyfrowych, w obszarze nowych mediów.

Władze Krakowa mają świadomość znaczenia sztuk wizualnych. Miasto corocznie wspiera ich rozwój poprzez szereg programów skierowanych zarówno do artystów indywidualnych, jak i podmiotów oraz instytucji. Wśród programów warto wymienić m.in. preferencyjny najem lokali na pracownie twórcze i galerie sztuki, wsparcie działań prywatnych galerii sztuki, stypendia twórcze i nagrody, w tym nagrody w ramach Krakowskiego Salonu Sztuki (Partnerstwo dla sztuk wizualnych), programy zakupu dzieł przez instytucje miejskie, rezydencje artystyczne, konkursy ofert. Dzięki programom w Krakowie odbywają się m.in. takie wydarzenia jak Miesiąc Fotografii w Krakowie, Cracow Art Week Krakers, festiwal Sztuka do rzeczy – design w Krakowie, Krakowski Salon Sztuki czy słynne Międzynarodowe Triennale Grafiki.

W 2020 r. z pracowniach twórczych będących w zasobach miasta korzystało 296 artystów. Tylko w

ramach programu Stypendia Twórcze Miasta Krakowa w latach 1994–2021 stypendia otrzymało 200 artystów sztuk wizualnych. Miejskie muzea i galerie zorganizowały w 2020 r. 58 wystaw, które obejrzało niemal 674 tys. osób, a prywatne galerie sztuki w ubiegłym roku, we współpracy z miastem zaproponowały 24 wystawy.

Diagnoza na potrzeby programu dla sztuki

W analizie potrzeb w zakresie sztuki i wytyczaniu kierunków dla rozwoju dziedziny pomocne są badania, takie jak „Diagnoza obszaru sztuki w Krakowie” opracowana przez Małopolski Instytut Kultury na zlecenie Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMK. Raport ma posłużyć do wypracowania tzw. „Programu dla Sztuki”.

Diagnoza powstała w oparciu o badania prowadzone od listopada 2020 r. do marca 2021 r., które po analizie dokumentów zostały zrealizowane w formie warsztatów partycypacyjno-diagnostycznych z udziałem członków komisji funkcjonującej w ramach Krakowskiego Salonu Sztuki, a także w formie wywiadów eksperckich z wybranymi przedstawicielami sektora sztuki. Reprezentowali oni środowisko instytucji, krytyki sztuki, kuratorów, artystów, animatorów i edukatorów w obszarze sztuki, przedstawicieli samorządu.

Autorzy raportu podkreślają, że przeciętny Polak w procesie swojej edukacji ma zaledwie 200 godzin kontaktu ze sztuką. Można przyjąć, że brak kontaktu ze sztuką w procesie edukacyjnym owocuje później jej niezrozumieniem i niechęcią. Brakuje możliwości zaznajomienia ze sztuką i jej odbiorem od dziecka, bo na tle innych krajów liczba lekcji plastyki jest w Polsce dramatycznie niska. Nic więc dziwnego, że wśród mieszkańców naszego miasta ciągle nie dość mocno rozwinięta jest potrzeba kolekcjonowania dzieł sztuki, czy uczestnictwa w wydarzeniach dotyczących sztuk plastycznych, szczególnie z zakresu sztuki współczesnej. Dlatego raport postuluje skupienie się na odbiorcy i kształtowaniu jego wysokich kompetencji kulturowych, związanych z umiejętnościami świadomego odbioru dzieł sztuki. W przyszłości może przełożyć się to na budowanie własnych kolekcji i rozwój zainteresowań związanych z rynkiem sztuki.

Więcej miejsc umożliwiających kontakt ze sztuką

Autorzy raportu zwracają uwagę m.in. na potrzebę oswajania ze sztuką wizualną nie tylko młodych pokoleń, ale i osób dorosłych. Sprzyjałoby temu zwiększenie widoczności sztuki współczesnej w przestrzeni publicznej miasta, rozwój mediów i krytyki umożliwiających dopasowane do rozmaitych odbiorców formy wprowadzenia w świat sztuki, a także różnorodne działania ułatwiające mieszkańcom dostęp do sztuki i edukacji w tej dziedzinie.

Włączenie szerszej publiczności wymaga pomysłów promocyjno-edukacyjnych oraz przełamywania barier związanych z umiejętnością jej interpretacji. Potrzebne są różnorodne miejsca skoncentrowane na sztuce, w tym oficjalne przestrzenie publiczne o różnym charakterze i wielkości, jak również miejsca niesformalizowane, efemeryczne, natychmiast reagujące na współczesność, związane z „alternatywnym” obiegiem. Autorzy raportu podkreślają, że wielość i różnorodność miejsc dla sztuki tworzy warunki do spotkań artystów oraz sprzyja budowaniu publiczności wokół ich działań.

Magiczny Kraków

Rozwój profesjonalnej krytyki sztuki i potrzeba ochrony dziedzictwa

W raporcie zauważono także istotną i pilną potrzebę inwestycji w rozwój profesjonalnej krytyki sztuki i dziennikarstwa krytycznego, które są coraz bardziej wypierane szybkimi, mało wnikliwymi informacjami przekazywanymi za pośrednictwem komunikatorów społecznościowych. Tymczasem krytyka sztuki pełni wiele funkcji, nie tylko na rzecz artystów, ale i odbiorców. Krytycy sztuki prowokują do wyrabiania sobie własnego zdania, zachęcają do wybrania się do galerii, muzeum czy na wystawę plenerową i bezpośredniego wejścia w kontakt z dziełem i skonfrontowania opisu krytycznego z własnym doświadczeniem, dodają odwagi w formułowaniu własnych opinii, przybliżają autora i kontekst powstania dzieła. Artyście z kolei ułatwiają wejście w szerszy obieg, niezależnie od tego czy wystawiają opisywanym dziełom złe czy dobre noty.

Autorzy diagnozy zwracają także uwagę na potrzebę ochrony dziedzictwa i zabezpieczania spuścizny krakowskich artystów, w tym dokumentacji sztuki współczesnej, jak też na potrzebę kreowania współczesnych obiegów dziedzictwa.

W Krakowie powstaje „Program dla Sztuki”

Wnioski płynące z badania zostaną wykorzystane w przygotowywanym „Programie dla Sztuki”. Wśród propozycji, które autorzy raportu przedstawiają w formie rekomendacji do programu znalazły się m.in. kwestie wsparcia artystów sztuk wizualnych, kuratorów i krytyków sztuki poprzez ustanowienie nagrody za najlepszy debiut roku w dziedzinie sztuk wizualnych, wsparcie artystów „na start” poprzez zapewnienie budżetu na pierwszą monograficzną wystawę, a także zwiększenie liczby lokali w zasobach miejskich przeznaczanych na pracownie twórcze. Ważnym postulatem środowiska była także rotacja artystów zajmujących lokale, aby zapewnić ruch w środowisku. Jako oczekiwaną formę wsparcia przedstawiciele świata sztuki uznają także zakupy współczesnych dzieł sztuki do kolekcji instytucji miejskich

Powstający krakowski Program dla Sztuki ma być ukierunkowany na wzmocnienie współpracy różnych środowisk współtworzących pole sztuki w Krakowie, wsparcie różnorodności działań i aktywności twórczych, tworzenie działań rozwojowych skierowanych do twórców i podmiotów działających w obszarze sztuki – w tym wzmocnienie programów dotyczących rezydencji twórczych, stypendiów, nagród, projektów edukacyjnych i wydarzeń konsolidujących branżę. Celem programu będzie także umacnianie pozycji Krakowa w międzynarodowym obiegu sztuki oraz opieka nad dziedzictwem sztuk wizualnych miasta i wreszcie wzmocnienie widoczności sztuki w Krakowie.

Raport z badania „Diagnoza obszaru sztuki w Krakowie” można znaleźć **tutaj** [punkt 12. Raport z badań obszaru sztuki w Krakowie (2021)].